

Vergaderjaar 2022–2023

25 424

Geestelijke gezondheidszorg

Nr. 670

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID EN VOOR LANGDURIGE ZORG EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 juni 2023

Met deze brief informeren wij uw Kamer over de voortgang van de aanpak voor personen met verward en/of onbegrepen gedrag. Doel van de aanpak is om te zorgen dat deze personen snel de juiste zorg krijgen en niet onnodig in aanraking komen met politie en justitie.

De inspanningen van professionals in het land zorgen ervoor dat deze aanpak werkt. Het is aan ons om de randvoorwaarden te creëren voor een blijvend succesvolle aanpak. De afgelopen periode hebben wij zelf, de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister voor Langdurige Zorg en Sport, tijdens bezoeken de bevologenheid en tomeloze inzet van bestuurders en professionals uit het zorg-, sociaal- en veiligheidsdomein mogen ervaren. Wij hebben grote waardering voor de manier waarop zij zich met collega's dagelijks inzetten voor dit maatschappelijke vraagstuk, dat taai en complex is en waar dan ook de nodige aandacht voor is vanuit uw Kamer en vanuit het veld. Of het nu gaat om de aanstelling van een functionaris vroegsignalering- en opvolging in de wijk, straattriage of een analyse van meldingen over personen met verward en/of onbegrepen gedrag, wij ondersteunen met dit actieprogramma de samenwerking tussen de zorg-, sociaal- en veiligheidsdomeinen.

In deze brief gaan we in de eerste plaats in op de ervaringen en lessen uit de bezoeken aan de G4 en de regionale werkconferenties. Vervolgens schetsen we hoe we deze regionale aanpakken ondersteunen via het Actieprogramma Grip op Onbegrip. Tenslotte gaan we in op de voortgang wat betreft de levensloopaanpak, het dashboard beveiligde bedden en ontwikkelingen rondom het meldnummer zorgwekkend gedrag.

Lessen uit de praktijk; intensiveren samenwerking tussen het zorg-, sociaal- en veiligheidsdomein

Uit talloze gesprekken met betrokken professionals en bestuurders uit het veld blijkt dat er drie factoren zijn die bijdragen aan het succes van een

domeinoverstijgende aanpak op lokaal of regionaal niveau. We spelen hierop in met onze aanpak:

- 1) de aanpak moet bottom-up zijn. Er wordt goed geluisterd naar en aangesloten bij de lokale en regionale behoefte van de betrokken partijen en ervaringsdeskundigen. Bestaande succesvolle lokale en regionale samenwerkingsvormen worden landelijk verspreid, zodat deze als inspiratie kunnen dienen voor andere regio's;
- 2) partijen moeten snel aan de slag kunnen met het verbeteren van de samenwerking. De middelen daarvoor zijn reeds beschikbaar via ZonMW. Aanvragers kunnen via startfinanciering administratief ondersteund worden om een aanvraag te schrijven. Doordat partijen gezamenlijk een aanvraag moeten indienen wordt aangestuurd op de domeinoverstijgende samenwerking. Door deze samenwerking beogen wij het benodigde bestuurlijke draagvlak te creëren/vergroten; en
- 3) we bieden perspectief aan lokale en regionale partijen om de samenwerking voor de lange termijn in te richten. Daarvoor zetten we de structurele middelen uit het coalitieakkoord in.¹

Regionale werkconferenties

Vertegenwoordigers van het Ministerie van JenV en VWS gaan het land door om in alle veiligheidsregio's op de lokale behoefte toegesneden werkconferenties te organiseren. Tijdens deze conferenties gaan wij met partijen in gesprek over bovengenoemde factoren, die bijdragen aan het succes van de aanpak voor personen met verward en/of onbegrepen gedrag. Het doel is om op een creatieve en actieve manier lokale en regionale partijen te stimuleren om gezamenlijk met de aanpak aan de slag te gaan en om hiervoor financiering aan te vragen bij ZonMW. Deelnemende organisaties zijn onder meer de politie, GGD, gemeenten, ggz-instellingen, Zorg- en Veiligheidshuizen en organisaties die het ervarings- en naastenperspectief vertegenwoordigen. Vanuit deze organisaties zijn zowel bestuurders, managers als professionals uit de praktijk aanwezig. De eerste werkconferentie vond plaats in maart 2023. Tot nu toe hebben de werkconferenties in de regio's Zuid-Limburg, Zaanstreek-Waterland, Gelderland-Midden, Groningen, Friesland en Drenthe plaatsgevonden. De komende periode vinden conferenties plaats in de resterende 19 veiligheidsregio's.

G4 bijeenkomsten

In april en mei 2023 hebben we bestuurlijke gesprekken gevoerd met de G4 over de grootstedelijke problematiek en mogelijkheden rondom het verstevigen van de samenwerking tussen de zorg-, sociaal- en veiligheids-domeinen in de aanpak voor personen met verward en/of onbegrepen gedrag. Uit deze gesprekken kwam naar voren dat het helpt wanneer professionals de ruimte krijgen om net dat stapje extra te kunnen zetten in de domeinoverstijgende samenwerking. Ook als de «systeemwereld» van procedures, ICT en prestatie-indicatoren zich in eerste aanleg richt op het werken binnen de kaders van één enkel domein. Wij zien dat dit echt het verschil kan maken en hebben dan ook grote waardering voor de organisaties die hierbij de nodige lef tonen. In de gesprekken kwamen mooie lokale initiatieven naar voren. De G4 hebben aangegeven dat hun aanvragen voor het actieprogramma in voorbereiding zijn. Deze zullen op korte termijn aan ZonMW ter beoordeling worden voorgelegd. Naar verwachting kunnen wij u in de volgende voortgangsbrief over de aanvragen informeren.

¹ Bijlage bij Kamerstuk 35 788, nr. 77.

Wij hebben de G4 ook verzocht de resultaten van deze initiatieven goed inzichtelijk te maken, zodat we het effect van de aanpak kunnen monitoren. Naast succesverhalen zoals een mooie samenwerking, werden ook thema's zoals gegevensuitwisseling besproken. Wij hebben afgesproken dat casuïstiek waarin problemen rond gegevensdeling blokkerend werken met de departementen wordt gedeeld, zodat we die blokkades kunnen aanpakken.²

Actieprogramma Grip op Onbegrip (AGO) van ZonMw

Het Actieprogramma Grip op Onbegrip van ZonMw is tot en met 2026 uitgebreid met een bedrag van 59 miljoen euro aan extra middelen.³ Sinds 13 maart 2023 is het voor lokale en regionale partijen mogelijk om bij ZonMw middelen aan te vragen om de samenwerkingsvormen tussen het zorg-, sociaal- en veiligheidsdomein te intensiveren en te verduurzamen op basis van deze middelen. De aanvragen worden op basis van de beoordelingscriteria beoordeeld door een onafhankelijke programmacommissie, bestaande uit experts uit de praktijk, beleid, onderzoek, onderwijs en ervaringsdeskundigheid.⁴

Op de website van ZonMw is meer informatie te vinden over de verschillende subsidieoproepen en bijbehorende deadlines binnen Actieprogramma Grip op Onbegrip.⁵ Voorbeelden van subsidieoproepen zijn streettrriage, vroegsignalering en opvolging in de wijk en een analyse van meldingen. De coalitiemiddelen zijn structureel gereserveerd op de begroting van JenV, dat betekent dat zij ook na afloop van ZonMw voor deze samenwerking ingezet blijven worden. Wij beraden ons de komende tijd op de wijze waarop wij deze structurele middelen gaan inzetten. Hiervoor maken wij gebruik van de ervaringen die worden opgedaan in de huidige en toekomstige samenwerkingsvormen.

Levensloopaanpak

Soms zijn de problemen van mensen zo fors dat hun gedrag leidt tot veiligheidsrisico's voor hun directe omgeving of de maatschappij. Voor die doelgroep is er de levensloopaanpak.^{6, 7}

Het doel van de levensloopaanpak is een domeinoverstijgend zorg- en ondersteuningsaanbod te organiseren voor personen van 18 jaar en ouder die agressief en/of gevaarlijk gedrag kunnen vertonen als gevolg van een psychische aandoening en/of een verstandelijke beperking en/of een niet-aangeboren hersenletsel. De aanpak resulteert in een continue samenwerking en samenhang tussen maatschappelijke ondersteuning, zorg en veiligheid, zodat mensen uit deze doelgroep in beeld blijven en niet meer tussen wal en schip belanden. Mede door de inspanningen van projectleiders van het Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden en van Fivoor zijn inmiddels al 26 van de 31 regio's gestart met het includeren van

² Heldere grondslagen voor gegevensuitwisseling in het Zorg en Veiligheidsdomein zijn nodig ter bescherming van onze persoonsgegevens, voor onze veiligheid en de rechtsstaat. Op dit thema uit het coalitieakkoord is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd. Denk hierbij aan het publiceren van handreikingen en het faciliteren van opleiding en training voor professionals zie ook: <<https://www.samenvoorzorgenveiligheid.nl>>.

³ Er is 64,46 miljoen euro aan coalitiemiddelen voor de uitbreiding van het Actieprogramma Grip op Onbegrip (AGO) van ZonMw, waarvan 59 miljoen euro als subsidie kan worden aangevraagd voor lokale en regionale initiatieven. Dit is aanvullend op de 52 miljoen euro die reeds beschikbaar was vanuit VWS voor het actieprogramma. De extra middelen zijn beschikbaar van 2023 t/m 2026.

⁴ <https://www.zonmw.nl/nl/programma/actieprogramma-grip-op-onbegrip>

⁵ https://www.zonmw.nl/nl/subsidies?f%5B0%5D=subsidy_programs%3A17776&f%5B1%5D=subsidy_programs%3A17776

⁶ Kamerstuk 25 424, nr. 494.

⁷ Kamerstuk 25 424, nr. 644.

cliënten in de levenslooppaanpak. Er zijn tot nu toe in totaal circa 360 cliënten geïnccludeerd, en dat aantal is stijgend. Op de nieuwe website van de levenslooppaanpak is naast inspirerende voorbeelden uit de regio's meer informatie te vinden over afspraken tussen de verschillende landelijke partners, de rol van Zorg- en Veiligheidshuizen en hoe op- en afschalen in de zorg voor een cliënt in de levenslooppaanpak werkt.⁸

Momenteel wordt gewerkt aan een structurele oplossing voor een rechtmatige en uitvoerbare financiering van de levenslooppaanpak. Dit is complex omdat het meerdere domeinen en wettelijke stelsels raakt. Daarom dient bepaald te worden binnen welk juridisch kader domeinoverstijgende bekostiging vormgegeven kan worden.

Landelijk coördinatiepunt beveiligde bedden

In eerdere Kamerbrieven hebben wij u reeds geïnformeerd over het belang van het Landelijk Coördinatiepunt Beveiligde Bedden (hierna LCBB) voor de personen met verward en/of onbegrepen gedrag.⁹

Het LCBB beheert het dashboard beveiligde bedden, bemiddelt bij individuele casuïstiek (van patiënten zonder strafrechtelijke titel) wanneer opname niet lukt in de eigen netwerken/levenslooppregio's en is een expertisecentrum voor vragen rondom de praktijk van beveiligde zorg. Het LCBB en dashboard vallen onder het Convenant Beveiligde Bedden dat is ondertekend door de Nederlandse ggz, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorginstituut Nederland, Dienst Justitiële Inrichtingen en de Ministeries van VWS en JenV. De partners van het Landelijk Convenant bespreken de rapportage en knelpunten van het LCBB in een landelijk tactisch overleg en zo nodig op bestuurlijk niveau. Doel daarvan is dat iedereen passende beveiligde zorg ontvangt. Het Landelijk Convenant liep af in 2022 en is verlengd tot begin 2024.

Speerpunt voor het komende jaar is dat het LCBB en Dienst Justitiële Inrichting (DJI) een database opzetten om de lastige casussen te kunnen analyseren. Het is de bedoeling om de analyseresultaten en de knelpunten die uit deze resultaten naar voren komen te agenderen. Zo kan worden toegewerkt naar structurele, casus-overstijgende oplossingen voor de knelpunten. De bemiddelingsrol van het LCBB draagt bij aan het versterken van het probleemoplossend vermogen in de regio's.

Automatisering doorzetten van niet-acute zorgmeldingen

Het is belangrijk dat de politie meldingen omtrent niet-acute zorgvraagstukken kan doen met een minimum aan administratieve lasten, uiteraard in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. Het Ministerie van JenV en VWS, Politie en VNG zijn in februari 2023 gestart met een implementatieproject waarmee meldingen van niet-acute situaties door de politie op een geautomatiseerde, landelijk uniforme en veilige manier worden doorgezet naar regionale meldpunten niet-acuut. Door dit project krijgen politieagenten in heel Nederland een uniforme werkwijze waarmee zij rechtstreeks zorgen over burgers kunnen melden. Dat betekent voor de politiemedewerkers dat zij adequaat uitvoering kunnen geven aan hun signalerende functie. Ook zijn drempels om te melden door dit project weggenomen. Dat betekent voor de medewerkers van de meldpunten dat zij die informatie ontvangen die noodzakelijk is voor het beoordelen van signalen over zorgwekkende situaties, op een manier waarmee waarborgen zijn ingebouwd voor het beschermen van persoonsgegevens.

⁸ <https://levenslooppaanpak.nl/>

⁹ Kamerstuk 25 424, nr. 620.

Inmiddels is deze werkwijze landelijk uitgerold. In het kader van dit project heeft de Minister van JenV een juridische grondslag (machtigingsbesluit) gecreëerd voor het mogen delen van persoonsgegevens door de politie aan de meldpunten.

Tot slot

De aanpak voor personen met verward en/of onbegrepen gedrag is taai en complex. Daarom blijven we ons vanuit zorg- en veiligheidsperspectief inzetten voor een sluitende aanpak met de beste zorg en ondersteuning voor deze mensen. Wij zijn ontzettend trots op de professionals uit het zorg, sociaal- en veiligheidsdomein die de aanpak door een goede samenwerking en het opzoeken van grenzen tot een succes maken. In de eerstvolgende voortgangsbrief wordt uw Kamer geïnformeerd over de initiatieven die de komende tijd met financiering van ZonMw van de grond komen of verduurzaamd worden.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius

De Minister voor Langdurige Zorg en Sport,
C. Helder